Gheorghe Lazăr

NOI DOCUMENTE SLAVO-MUNTENE DIN VEACUL AL XVI-LEA

În mod indiscutabil, publicarea sub egida Academiei Române a colecției naționale *Documenta Romaniae Historica* (DRH) – după abandonarea mai vechii serii *Documente privind istoria României* (DIR), urmare a numeroaselor „deficiențe" de ordin științific – a constituit un moment de cotitură atât în ceea ce privește cercetarea „lungului" Ev Mediu românesc, cât și a altor domenii, cum ar fi, de exemplu, cel al istoriei artei și cel lingvistic. Astfel, prin publicarea serială a documentelor în limba în care au fost întocmite și creșterea substanțială a numărului lor, rezultat al unui efort susținut de depistare și inventariere a acestora în diferite fonduri arhivistice, s-a reușit să se pună la îndemâna specialiștilor nu numai a unor informații inedite, dar totodată a deschis noi perspective pentru mai buna înțelegere a evoluției societății nord-dunărene, din secolul al XIII-lea și până în zorii secolului al XIX-lea, a oamenilor din acele vremuri și a comportamentelor acestora.

Dată fiind importanța acestor înscrisuri în prezentul material am decis să publicăm un mănunchi de zece documente din perioada secolului al XVI-lea, continuând astfel o mai veche preocupare a istoriografiei române, ce a înregistrat în ultimele trei decenii rezultate notabile[1]. Precizăm că actele ce fac obiectul acestui demers al nostru, din motive obiective, fie nu se regăsesc în volumele aferente ale colecției DRH (anexele VI și IX), fie au fost incluse în forma în care erau cunoscute la momentul publicării lor: *rezumat* (anexele II și VII), *regeste* (anexele nr. IV, V, VIII și X) sau *traduceri de epocă* (anexele I și III). Punerea în circuitul științific a cât mai multor asemenea acte, inedite sau puțin cunoscute în literatura de specialitate, este un demers binevenit, dacă avem în vedere atât numărul lor nu foarte mare – în special cele referitoare la perioada veacurilor XIV–XVI –, cât și stereotipia ce caracterizează în general sursele noastre, Totodată, dincolo de aceste „carențe", continuarea acestui efort de valorificare se impune cu necesitate, căci fiecare asemenea sursă inedită este în măsură să ofere celor interesați, după cum constata

[1] Astfel, fără a avea pretenția de exhaustivitate, cu titlu de exemplu amintim câteva contribuții în care au fost publicate asemenea mărturii documentare inedite din secolul al XVI-lea: Florea, *Documente muntenești*; idem, *Documente muntenești necunoscute*; idem, *Un document necunoscut*; idem, *Trei documente muntenești*; Soare, *Documente*; Lazăr, *Danii românești*. Însă, cele mai importante contribuții le datorăm colegului ieșean Petronel Zahariuc, care, singur sau în colaborare, în ultimii ani a reușit publicarea documentelor românești păstrate în arhivele unor așezăminte athonite, cum ar fi: Xiropotam (*Documente Xiropotam*), Xenofon (*Documente Xenofon*); Simonopetra (*Documente Simonopetra*), Dohiar (*Documente Dohiar*), Zograf (*Documente Zograf*).

LR, LXXV, nr. 2–3, p. 371–395, București, 2026

DOI: 10.59277/LR.2026.2-3.13

N. Iorga, „amintirea trecutului nostru, care ni este scump, ori de-a fost bun, ori de-a fost rău, ori de cuprinde în el mari nenorociri, ori de vădește și câte o clipă de fericire”[2].

Pentru a rămâne în același registru al discuției, se cuvine a mai aminti, înainte de a purcede la o prezentare succintă a informațiilor extrase din cuprinsul acestor documente, al căror text original și traducere vor fi publicate în anexa scurtei noastre analize, și alte câteva detalii de ordin diplomatic. Mai întâi, trebuie precizat faptul că toate aceste documente sunt originale de redacție slavonă – ceea ce de altfel nu constituie o noutate pentru cei familiarizați cu sursele vremii –, elaborate în cancelaria domnească a Țării Românești între anii 1528 și 1582, emitenții fiind domnii *Radu de la Afumați* (1522–1529, cu întreruperi; *anexa I*), *Moise vodă* (1529–1530; *anexa II*) *Vlad vodă <Înecatul>* (1530–1532; *anexa III*), *Petru <cel Tânăr>* (1559–1568; *anexele IV–VI*), *Alexandru al II-lea Mircea* (1568–1574; *anexele VII–VIII*) și *Mihnea Turcitul* (1577–1583; *anexele IX–X*).

În al doilea rând, de reținut și faptul că respectivele documente – ceea ce iarăși nu trebuie să ne surprindă – sunt în fapt confirmări domnești ale dreptului de stăpânire asupra unor moșii sau părți de moșie, în posesia cărora beneficiarii intraseră fie ca urmare a imposibilității restituirii unui împrumut, pentru care debitorul oferise ca zălog respectivul bun funciar (anexa II), fie prin recurgerea la formula juridică a „înfrățirii” (anexele I și VI). Situația cea mai des întâlnită este însă aceea în care emiterea cărții domnești a fost consecința directă a litigiilor iscate între diferite persoane/familii privind dreptul de stăpânire asupra anumitor moșii sau părți de moșie, ceea ce în mod inevitabil presupunea înfățișarea părților și judecarea conflictului în fața domnului și a boierilor divanului. În absența unor înscrisuri care să probeze acest drept de stăpânire – în nici unul din documentele incluse în această selecție a noastră nu se invocă existența vreunor asemenea „cărți vechi”, pe care părțile aflate în litigiu să le fi prezentat în sprijinul demersului lor –, recurgerea la nominalizarea unor comisii de boieri jurători (în număr de 6, 12 sau 24) a fost cea mai uzitată formulă întâlnită în procedura juridică din Țara Românească (dar și din Moldova) până la începutul secolului al XIX-lea.

Dincolo însă de aceste aspecte mai degrabă de ordin diplomatic, nu sunt lipsite de interes nici „detaliile” pe care le putem „extrage” din cuprinsul mai sus-amintitelor înscrisuri domnești. Astfel, primul document – datat după componența divanului în ultimele luni ale anului 1528 și cunoscut după o traducere din secolul al XVIII-lea[3] –, are ca emitent pe Radu de la Afumați, care întărea lui Balea dreptul de stăpânire asupra unei jumătăți din partea lui de ocină în Huhurezi (Horezu de astăzi, jud. Vâlcea). Confirmarea domnească era urmarea imediată a deciziei beneficiarului de a-l înfrăți pe Staico pârcălabul pe jumătate din moșia lui, gest pentru care ultimul îl „dăruise” pe „fratele” său de ocină cu suma de 80 de aspri. De reținut aici și decizia domnului,

[2] Iorga, *Inscripții*, p. VI.
[3] *DRH*, B, III, p. 107, nr. 63 (cu bibliografie).

importantă atât din perspectiva implicațiilor materiale, dar și juridice, de a nu percepe „darea calului”[4] și de a nu recurge la aplicarea *prădalicei*[5] pentru respectiva tranzacție funciară, în eventualitatea în care vreunul dintre cei doi stăpâni ai moșiei nu ar fi avut urmași direcți („[Și căruia dintre] ei i se va întâmpla moarte, prădalica între ei să nu fie în veac, ci să [fie celor ce vor rămânea dintre] ei”)[6].

Tot despre o *înfrățire* este vorba și în documentul emis de cancelaria domnească a lui Petru <cel Tânăr> în ziua de 3 martie 1564. De această dată, beneficiarii au fost vornicul Vasea/Văsea și fiul său, Radu, cărora domnul le confirma dreptul de stăpânire asupra unei părți de ocină din satul Sârbi (jud. Vâlcea), în stăpânirea căreia cei doi ajunseseră în urma înfrățirii cu jupâneasa Marga și cu sora ei, fiicele unui anume Chirca. După cum reiese din document, într-o primă fază Vasea vornicul s-a înfrățit cu jupâneasa Marga, oferindu-i acesteia pentru partea de moșie suma de 5 000 de aspri de argint, ca mai apoi să se „așeze” și cu sora ei, al cărei nume nu este însă menționat în cuprinsul actului; pentru partea de ocină din același sat, vornicul Vasea îi oferise acesteia din urmă un număr de 10 vecini ai lui „din satul Roci” (azi Rociu, jud. Argeș)[7].

Se cuvine a aminti faptul că vornicul Vasea nu este un personaj oarecare, căci, dintr-un document emis câteva luni mai târziu de cancelaria domnească, aflăm că el a fost soțul Stancăi, una dintre fiicele fostului mare clucer Lăudat din Leurdeni, ctitorul bisericii de la Hârtești/Hârtiești (jud. Argeș), așezământ unde i se odihnește trupul neînsuflețit, alături de cel al unuia dintre fiii săi, Jitian[8]. Astfel, în calitatea de ginere al fostului mare dregător, vornicul Vasea a „purtat” judecată cu cumnata sa, Calea (sora Stancăi), și cel de-al doilea soț al acesteia, Sârbu logofăt, reclamând de la aceștia parte din satul Runcu, deoarece era „mai bun decât satul lui, decât Gliganul” și că avea mai mulți țigani. Demersul lui Vasea vornicul nu a avut însă sorți de izbândă, căci domnul și boierii divanului, citind „cărțile” domnilor Radu Călugărul și Mircea vodă și ascultând, totodată, și mărturia a mai multor megieși, au aflat că amintitul sat era al jupânesei Calea, de zestre „din vechime”, fiindu-i dăruit de mama și fratele ei, jupâneasa Voica și Badea postelnic, încă din momentul însoțirii cu primul ei soț, Preda. Același rezultat va avea și plângerea lui Vasea vornic prin care îi acuza pe Sârbu logofăt și pe jupâneasa lui, Calea, că ar „ascunde” niște „cărți de frăție”, prin care soția lui, Stanca, ar fi fost „așezată” și înfrățită de Radu din Birci. Pentru clarificarea disputei și îndepărtarea oricărei suspiciuni, domnul le-a oferit celor acuzați că ascund amintitele cărți posibilitatea de a recurge la formula juridică a jurământului

[4] Taxă percepută de domnie pentru orice tranzacție de natură imobiliară (*Instituții feudale*, p. 142). Pentru diversele opinii vehiculate în istoriografia română în ceea ce privește *darea calului*, a se vedea recent și Coman, *Putere și teritoriu*, p. 32–36.

[5] *Instituții feudale*, p. 375–378; Filitti, *Preadalica*, p. 337–345; Sachelarie, *Contribuții*, p. 193–206.

[6] ANIC, Col. Ion Ionașcu, I/3; *vezi anexa I.*

[7] BN.CS, Col. Documente istorice, nr. 1329; *vezi anexa VI.*

[8] *Inscripțiile medievale*, p. 508. Despre activitatea acestui mare dregător, vezi Stoicescu, *Dicționar*, p. 68.

împreună cu 12 boieri, mărturisind cu toții, cu sufletele lor, că invocatele cărți nu se aflau „în mâna lui Sârbul și a jupaniței lui, Caplea"; drept urmare, și în această dispută domnul le-a dat câștig de cauză, interzicând ca pe viitor vornicul Vasea și jupâneasa lui „mai mult amestec să nu aibă cu averile jupaniței Caplea" [9].

Dacă despre vornicul Vasea și fiul său Radu nu mai avem alte știri după această dată, în schimb nu credem că este lipsit de interes dacă adăugăm câteva detalii referitoare la familia jupânesei Calea. Astfel, știm că împreună cu cel de-al doilea soț al ei, logofătul Sârbu, au fost părinții lui Lăudat din Vlădeni, atestat în primele decenii ale celei de-a doua jumătăți a secolului al XVI-lea[10] ca simplu grămătic în cancelaria domnească, ca mai apoi să ocupe, între anii 1582–1583, dregătoria de mare logofăt[11]. De asemenea, informații mai mult decât importante atât pentru genealogia familiei marelui clucer Lăudat din Leurdeni – tatăl jupâneselor Stanca și Caplea –, dar și a statutului economic al nepotului său omonim (logofătul Lăudat din Vlădeni), ne sunt oferite de un document din 2 septembrie 1572, prin care domnul Alexandru Mircea îi întărea acestuia din urmă dreptul de stăpânire asupra satului Birci, fost „de moștenire" al jupânesei Pârva, fiica lui Badea postelnic (la rândul lui fiul clucerului Lăudat din Leurdeni și fratele celor două jupânese amintite), și al fiului ei, Vlaicu.

Într-o primă fază, după cum aflăm din cele consemnate în cuprinsul actului, jupâneasa Pârva l-a înfrățit din proprie inițiativă pe Lăudat logofătul pe o treime din sat, fiind „recompensată" de acesta cu mai multe obiecte de valoare, cum ar fi: o „șubă de grana cu vulpi și cu jderi", „două chintește de nașfe" (evaluate la 1 200 aspri), „două cămăși bune cu gure de fir" (evaluate la 800 aspri), „o bute de vin" (evaluată la 1 000 de aspri), un ac de argint, o linguriță din același material, o căruță ferecată cu doi telegari (evaluată la 1 500 aspri), un covor și două perne. Mai apoi, Lăudat logofăt a cumpărat și celelalte două treimi din sat, pentru care a oferit rudei sale apropiate suma de 34 000 aspri. Pe lângă toate acestea, documentul mai precizează că Lăudat i-a mai oferit Pârvei suma de 500 de aspri pentru ca să se vindece „de o boală rea", hrana necesară „până la moartea ei", la care s-au mai adăugat și cei 2 000 de aspri cheltuiți „cu bucate și cu vin" pentru boierii din împrejurimi, prezenți în două rânduri la perfectarea înțelegerii dintre părți[12].

Alte două documente din grupajul nostru, cunoscute în literatura de specialitate doar sub formă de *rezumat* (cel din 10 iunie 1529)[13] și de *regest* (cel din 26 noiembrie 1570)[14], vin să completeze informațiile referitoare la începuturile

[9] *DRH*, B, V, p. 325–327, nr. 296.

[10] *DRH*, B, VI, p. 88–89, nr. 66; p. 216–217, nr. 175; p. 225–227, nr. 181; p. 227, nr. 182; p. 248–250, nr. 202; p. 252–253, nr. 204; VII, p. 32, nr. 22; p. 81–82, nr. 61.

[11] Stoicescu, *Dicționar*, p. 68–69.

[12] *DRH*, B, VII, p. 156–159, nr. 120.

[13] *DRH*, B, III, p. 133–134, nr. 81 (rezumat după Iorga, *Studii și documente*, p. 170–171); *vezi anexa II.*

[14] *DRH*, B, VI, p. 309, nr. 252 (trad. rom. din sec. XVIII, după Iorga, *Studii și documente*, p. 171); *vezi anexa VII.*

uneia dintre cele mai importante familii boierești din Țara Românească, aceea a Brâncovenilor[15]. Astfel, în vara anului 1529, Moise voievod întărea marelui portar Peia, soției sale Neacșa și fiicei lor, Calea – renumita Calea din Brâncoveni, considerată „strămoașa" acestui neam de boieri, care a dat doi domni pe scaunul de la București – parte de ocină din Epotești. Din cele menționate în document, reiese că respectiva ocină aparținuse unui anume Stan, despre care aflăm că „în zilele răposatului Basarab voievod" (Neagoe Basarab – n.n.), având calitatea de stolnic al banului Preda (marele ban Preda Buzescu – n.n.), căzuse într-o „mare greșeală" față de acesta. Mai exact, „prăpădind" niște haine („dulame") de preț ale amintitului mare dregător în a cărui slujbă se aflase, stolnicul Stan a fost nevoit să împrumute suma de 2 500 aspri de la bine-cunoscutul mare logofăt Harvat, punând zălog partea de moșie pe care o avea la Epotești, reușind astfel să-și salveze capul de la pieire.

Referitor la aspectele consemnate în document, credem că nu este de prisos dacă punem în evidență câteva detalii referitoare la legăturile de rudenie dintre personajele menționate, chiar dacă ele sunt cunoscute în literatura de specialitate. Astfel, mai întâi menționăm că acest „transfer" de stăpânire își găsește explicația în faptul că jupâneasa Neacșa, căsătorită mai întâi cu pârcălabul Dobrovoe, iar mai apoi cu marele portar Peia – om de încredere al lui Vlad Vintilă, ucis însă în cursul anului 1534 din porunca aceluiași domn, urmare a diferențelor de opinie în ceea ce privea atitudinea față de Poarta Otomană[16] –, era fiica logofătului Harvat, figură importantă a vieții politice din acea vreme, dacă avem în vedere că a fost prezent în divanul țării în primele decenii ale secolului al XVI-lea, fiind, totodată, ctitor al mănăstirii de la Gura Motrului[17]. În al doilea rând, mai sus-amintita parte de moșie din Epotești o regăsim, alături de multe altele, printre bunurile, imobile și mobile, asupra cărora Radu Paisie întărea dreptul de stăpânire marelui armaș Detco din Izvorani și Brâncoveni, soției Calea și soacrei lui, Neacșa; domnul își motiva gestul, după cum reiese din hrisovul ce poartă data de 15 iunie 1543, prin faptul că toate acestea erau „vechi și drepte ocine și dedine" ale celor trei[18].

Cel de-al doilea document, din 26 noiembrie 1570, face parte dintr-o serie de asemenea înscrisuri, nu foarte numeroasă, prin care jupânesei Calea îi era întărit/ reconfirmat dreptul de stăpânire asupra unor părți de moșie din hotarul satului Brâncoveni – sat ce provenea din impresionantul domeniu funciar al familiei

[15] O privire de ansamblu asupra acestei importante familii de boieri munteni la Andreescu, *Neamul boierilor din Brâncoveni*, p. 249–256.

[16] Pentru cariera marelui portar Peia, vezi Stoicescu, *Dicționar*, p. 78–79; în legătură cu contextul și motivele ce au determinat decizia domnului Vlad Vintilă din anul 1534 de eliminare a boierilor care nu i-au împărtășit opțiunile politice, a se vedea Andreescu, *Semnificația politică*, p. 75–98 (în special p. 93–97).

[17] Stoicescu, *Dicționar*, p. 63.

[18] *DRH*, B, IV, p. 177–181, nr. 144.

Craiovescu[19] –, de la care va deriva patronimicul familiei și unde aceasta își va stabili „temeiul". Confirmarea domnească venea în urma disputei pe care jupâneasa Calea o avusese cu Tudor din Văleni și sora acestuia, Bădeasa, care reclamau dreptul lor de a stăpâni în partea din moșie aflată lângă balta Brâncovenilor, „din jos din drum, dinspre Olturi, până unde ară cu plugurile". Domnul, judecând „după dreptate și după lege" împreună cu toți boierii divanului, stabilea și în acest caz ca disputa să fie cercetată de o comisie de 12 boieri jurători, câte 6 de fiecare parte, care „să-i tocmească... cum vor afla cu sufletele lor". Cum însă numai jupâneasa Calea a putut jura, împreună cu cei 6 boieri ai ei, domnul i-a dat acesteia câștig de cauză, întărindu-i astfel dreptul de stăpânire asupra părții de moșie „dintre Olturi", aflată lângă balta Brâncovenilor, interzicând totodată lui Tudor și surorii lui, Bădeasa, să mai aibă vreun „amestec" pe viitor în cuprinsul hotarelor acesteia; în schimb, celor doi le era recunoscut dreptul de a stăpâni o jumătate din balta Brâncovenilor, cealaltă parte aparținând jupânesei Caplea[20].

Tot despre existența unor conflicte iscate în urma neînțelegerilor privind dreptul de stăpânire este vorba și în documentele cu numerele III–V, VIII, IX și XI, al căror beneficiar este un personaj de mai mică anvergură, un anume Nan, care timp de aproape o jumătate de secol a reușit să-și apere cu tenacitate dreptul de stăpânire asupra părților de ocină pe care le deținea în hotarul Fienilor. Primul document din această serie îl are ca emitent pe Vlad <Înecatul> care, în 14 iulie 1531, îi confirma acestuia și fratelui său, Stan, în urma judecății cu Dragomir portar – despre care nu putem oferi prea multe detalii – stăpânirea asupra a două părți de ocină în Fiani și a câte o jumătate de moșie din Comarnic și din plaiul Vaca (toate în jud. Dâmbovița)[21].

---

[19] Donat, *Domeniul domnesc*, p. 186. Potrivit unii hrisov din 16 martie 1494, satul a fost închinat de frații Craioveşti în favoarea ctitoriei lor de la Bistrița (*DRH*, B, I, p. 401–405, nr. 247). În data de 3 mai 1518 Neagoe Basarab întărea jupânesei Neacșa dreptul de stăpânire asupra întregului sat Brâncoveni, în contextul în care primul ei soț, Dobrovoe pârcălabul, închinase mănăstirii Tismana, pentru pomenire, nu numai partea lui din satul Baia, ci și pe aceea a jupânesei sale. Întrucât satul fusese dăruit lui Dobrovoe pârcălabul și jupânesei lui „pentru slujba ce au slujit domniei mele", Neagoe Basarab s-a considerat îndreptățit să „compenseze" această pierdere, întărind Neacșei dreptul de stăpânire asupra părții de moșie din Brâncoveni, pe care Dobrovoe o cumpărase de la un anume Bran, pentru suma de 3 000 de aspri, cealaltă jumătate fiindu-le dăruită celor doi de chiar domnul emitent (*DRH*, B, II, p. 328–329, nr. 171).

[20] ANIC, Col. Emil Vîrtosu, I/13; *vezi anexa VII*; regest în *DRH*, B, VI, p. 309, nr. 252 (trad. rom. din sec. XVIII, după Iorga, *Studii și documente*, p. 171). În data de 12 decembrie 1577 domnul emitea în favoarea jupânesei Calea un nou act în aceeași dispută (*DRH*, B, VI, p. 310, nr. 77, după o traducere de epocă; cum între aceasta și orig. slavon, păstrat astăzi la ANIC, în Col. E. Vîrtosu, sub cota I/14, nu sunt diferențe, am considerat că nu se impune, pentru moment, includerea lui în prezentul grupaj documentar. O vom face însă cu o altă ocazie. Referitor la dreptul de stăpânire al jupânesei Calea asupra satului Brâncoveni, a se vedea și doc. datat <1568–1577> iunie 17 (*DRH*, B, VI, p. 98, nr. 77).

[21] SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/1; *vezi anexa III*. O trad. rom. în *DRH*, B, III, p. 202–203, nr. 127 (cu data 1532 iulie 14); regest și facsimil în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 20 (nr. 2, cu data 1523 iulie 14) și p. 22 (facsimil).

Neplăcerile lui Nan nu aveau însă să ia sfârșit, căci două decenii mai târziu – de această dată singur, ceea ce lasă a se înțelege că fratele său Stan nu mai era în viață[22] – era iarăși nevoit să apeleze la autoritatea domnească pentru a i se recunoaște dreptul de stăpânire[23]. De această dată, contestatarii au fost Manea/Mânea și Oana, care, cum a fost și cazul situațiilor precedente, reclamau că „au și ei ocină împreună cu Nan" în hotarul Fianilor. Și de această dată, domnul Petru <cel Tânăr> i-a oferit lui Nan posibilitatea de a dovedi cu ajutorul a 12 boieri jurători că demersul lui Manea și Oana nu era îndreptățit, ceea ce s-a și întâmplat, după cum reiese din hrisovul emis de cancelaria domnească la 8 iulie 1561[24]. Nemulțumiți, Manea și Oana nu au renunțat la pretenția lor, căci peste doi ani aveau să revină în fața domnului – după cum reiese din hrisovul din 13 noiembrie 1563, emis la București – cerând să ia „lege peste legea lui Nan, 24 de boieri", cu care „să întoarcă pe acei 12 boieri ai lui Nan"; nici de această dată însă demersul celor doi nu a avut mai mulți sorți de izbândă, căci nu au reușit să aducă la „zi și la soroc pe acei 24 de boieri", rămânând „de lege și de judecată dinaintea domniei"[25].

În linii generale, așa vor decurge lucrurile și în cazul acțiunii contestare prin care un deceniu mai târziu „Berivoe și cu ceata lui" solicitau „mutarea" hotarului „cel bătrân" existent între partea lor de moșie și aceea a lui Nan[26]. Urmare a mărturiei a 12 boieri jurători, într-o primă fază Berivoe și cetașii lui au avut câștig de cauză, după cum reiese din hrisovul lui Alexandru al II-lea Mircea, emis în data de <9 martie> 1572, domnul recunoscându-le dreptul de a muta „acele semne de mai sus, de unde au fost așezate dimprejur". Nici de această dată Nan nu a acceptat cele hotărâte („nu a lăsat așa"), reușind să anuleze amintita hotărâre cu ajutorul a 24 de boieri jurători, care au „umblat și au cercetat" hotarele disputate, fiind însoțiți de această dată și de o „slugă"

[22] Pentru a elimina posibile neclarități, precizăm faptul că într-un hrisov domnesc din 9 august 1588 sunt menționați de asemenea un anume Stan și cu fratele său, Nan (le era confirmat dreptul de stăpânire asupra unei părți de ocină aflată în Matca Popeștilor; *DIR, B*, XVI/5, p. 375–376, nr. 393), care însă trebuie deosebiți de cei ce fac obiectul prezentării noastre.

[23] În tot acest răstimp, Nan și cu fratele său Stan au fost nevoiți, un deceniu mai târziu, să poarte o nouă judecată, de această dată contestatarul fiind un anume Dorobanțu. În lipsa oricăror acte doveditoare – cel puțin așa se poate deduce din cuprinsul actului – domnul Radu Paisie a recurs la formula deja consacrată în practica juridică a țării: a dat lui Nan și fratelui său posibilitatea de a-și dovedi netemeinicia acuzațiilor cu ajutorul a 12 boieri jurători, care cu toții au mărturisit că Dorobanțu nu avea nici o „treabă într-acea mai sus-zisă ocină" (*DRH*, B, IV, p. 164–165, nr. 131).

[24] SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/2; *vezi anexa IV*; regest în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 24, nr. 3.

[25] SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/3; *vezi anexa V*; regest și facsimil al doc. în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 23–24, nr. 4.

[26] Cel mai probabil, demersul lui Berivoe era urmarea faptului că la o dată anterioară celei a hrisovului domnesc, achiziționase de la Nan, în schimbul sumei de 200 de aspri, o funie de ocină în hotarul Cucutenilor (*DRH*, B, VII, p. 83–84, nr. 63).

domnească, Oancea postelnic. Cum în urma acestei noi cercetări s-a constatat că „nu au umblat...după dreptate", domnul a dat voie lui Nan să repună semnele de hotar pe vechile lor amplasamente („iar au întors acei 24 de boieri semnele înapoi"), poruncind totodată ca cei 12 boieri jurători ai lui Berivoe – după cum era obiceiul – să fie „globiți" cu un anumit număr de boi, fără a se preciza însă numărul acestora („și am luat domnia mea boii acelor 12 boieri, pentru că a rămas Berivoe de lege dinaintea domniei mele")[27].

Ajuns la o vârstă înaintată și probabil fără urmași din trupul său, Nan a decis să înstrăineze cel puțin o parte din bunurile funciare acumulate de-a lungul timpului și pentru care fusese nevoit să poarte atâtea judecăți. Spre această constatare ne conduce actul domnesc din 21 aprilie 1582, prin care domnul Mihnea <Turcitul> confirma lui Manea și fraților săi, Banu, Oancea și Vlad, stăpânirea asupra unei părți de ocină („o curătură") de la Curmături, achiziționată de la Nan în schimbul sumei de 700 de aspri[28].

Ultimul document din acest grupaj ne oferă informații interesante despre o situație mai rar întâlnită în documentele vremii[29], în care neînțelegerile referitoare la dreptul de stăpânire asupra unei moșii au degenerat într-un conflict violent, ajungându-se până la a pune în pericol chiar viața uneia dintre părți. Astfel, din hrisovul domnesc emis la 15 noiembrie 1581 aflăm că miza conflictului dintre cele două părți – Oprea postelnicul, pe de o parte, și Neagoe Maiuotă și megiașii din Șchei, pe de altă parte – o reprezenta satul Mănești (jud. Prahova). Cel mai probabil, această stare conflictuală își găsea explicația în achizițiile pe care Oprea postelnicul le făcuse în hotarele satului, după cum putem deduce, de exemplu, dintr-un act din iunie 1577, prin care i se întărea partea cumpărată de la un locuitor al satului, pe care îl chema tot Oprea și era fiul unui Barbu, în schimbul sumei de 3 000 de aspri[30]. Nemulțumirea celorlalți megiași a fost atât de mare încât, după cum aflăm din documentul domnesc, aceștia au vrut „să-l ucidă de tot" pe Oprea. Deși nu au putut „să-l ucidă de tot...să moară pe ocina lui", Oprea postelnicul a fost foarte aproape de a se găsi în situația de a-și pierde viața, căci Neagoe Maioută, împreună cu Oprea și megiașii din Șchei i-au provocat numeroase vătămări corporale: „l-au tăiat foarte rău la o mână și l-au bătut peste tot trupul și abia a scăpat cu puțin suflet".

[27] SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/4; *vezi anexa VIII*; regest în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 25, nr. 6.

[28] SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/281; *vezi anexa X*; regest în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 26, nr. 9.

[29] Situațiile în care documentele vremii să consemneze asemenea acte de violență, cu excepția bineînțeles a celor de natură politică, sunt destul de rare; amintim aici, cu titlu de exemplu, documentul din 10 <iulie> 1567 în care un anume Balotă a fost nevoit să-și vândă moșia, deoarece „a căzut în păcat rău, pentru că a bătut un om de a murit" (*DRH*, B, VI, p. 46–47, nr. 34).

[30] *DRH*, B, VIII, p. 124–125, nr. 76.

Confruntat cu acest comportament violent din partea lui Neagoe Maiuotă și a părtașilor lui, Oprea postelnicul s-a adresat domnului, nimeni altul decât Mihnea <Turcitul>, ajuns pentru prima dată în scaunul domnesc al Țării Românești la o vârstă destul de fragedă și despre care N. Iorga afirma că era „mai mult grec decât român”[31]. Astfel, luând act de comportamentul violent care a pus în pericol viața postelnicului Oprea („l-au tăiat pe buna lui dreptate....și au vrut să-i mănânce capul”), domnul a considerat, împreună cu boierii divanului, că se impune pedepsirea megieșilor din Șchei, cărora le-a impus achitarea unei amenzi în valoare de „7 hătalmuri”[32] și „o jumătate de deșugubină”, fiind totodată scoși „cu mare rușine din divanul domniei mele”[33].

*

Fără îndoială, aceste câteva piese documentare prezentate și publicate în anexă nu sunt în măsură să schimbe în mod considerabil informațiile noastre despre oamenii și evenimentele politice din perioada cronologică căreia acestea i se circumscriu. Însă, în aceeași măsură este valabil și faptul că punerea în circuitul istoriografic a cât mai multor asemenea surse documentare – inedite sau mai puțin cunoscute specialiștilor –, care din motive întemeiate nu se regăsesc în volumele deja publicate ale amintitei colecții academice, este un demers ce trebuie continuat. Chiar dacă la o primă vedere rezultatele, după cum am amintit câteva rânduri mai sus, nu sunt atât de spectaculoase pe cât s-ar dori, nu de puține ori aceste „firimituri” documentare pot totuși dezvălui specialiștilor detalii fie inedite, fie care îi pot ajuta la o mai bună „recompunere” și înțelegere a realităților socio-economice și politice din această perioadă istorică.

BIBLIOGRAFIE

Andreescu, *Neamul boierilor din Brâncoveni*	= Ștefan Andreescu, *Neamul boierilor din Brâncoveni*, în Mihail Dim. Sturdza (coordonator și coautor), *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, vol. II (*Boian-Buzescu*), București, 2011, p. 249–256.
Andreescu, *Semnificația politică*	= Ștefan Andreescu, *Semnificația politică a portretelor din naosul bisericii de la Stănești (Vâlcea)*, în idem, *Perspective medievale*, București, 2002, p. 75–98.
Coman, *Putere și teritoriu*	= Marian Coman, *Putere și teritoriu. Țara Românească medievală (secolele XIV–XVI)*, Iași, 2013.
Din tezaurul arhivistic dâmbovițean	= *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean. Catalog de documente, 1526–1848*, întocmit de Pîrvan Dobrin, Constantin Condrea, Nicolae Bungrezeanu, București, 1993.

[31] Iorga, *Istoria literaturii române*, p. 24.
[32] Asupra sensului acestui termen, cu valoare punitivă, a se vedea *Instituții feudale*, p. 216.
[33] BAR, Doc. ist., DCXXIII/111; *vezi anexa IX*.

DIR, B, XVI	= *Documente privind istoria românilor*, seria B. Țara Românească, secolul al XVI-lea, vol. 2 (1526–1550), București, 1951; vol. 5 (1581–1590), București, 1952.
Donat, *Domeniul domnesc*	= Ion Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV–XVI)*, ediție îngrijită de Gheorghe Lazăr, București, 1996.
DRH, B	= *Documenta Romaniae Historica*, seria B. Țara Românească, I (1247–1500), volum întocmit de P.P. Panaitescu și Damaschin Mioc, București, 1966; II (1501–1525), volum întocmit de Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, București, 1972; III (1526–1535), volum întocmit în cadrul seminarului de paleografie slavă, condus de Damaschin Mioc, București, 1975; IV (1536–1550), volum întocmit în cadrul Seminarului de paleografie slavă, condus de Damaschin Mioc, București, 1981; V (1551–1565), volum întocmit de Damaschin Mioc și Marieta Adam Chiper, București, 1983; VI (1566–1570), volum întocmit de Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, București, 1985; VII (1571–1575), volum întocmit de Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, București, 1988; VIII (1576–1580), volum întocmit de † Damaschin Mioc și Ioana Constantinescu, București, 1996.
Filitti, *Preadalica*	= Ioan C. Filitti, „*Preadalica să nu fie*”, în „Revista Istorică Română”, 1932, vol. II, fasc. IV, p. 337–345.
Florea, *Documente muntenești*	= Pavel Mircea Florea, *Documente muntenești din secolele XVI și XVII*, (I și II) în „Studii și Materiale de Istorie Medie”, XV, 1997, p. 181–192; XVI, 1998, p. 243–251.
Florea, *Documente muntenești necunoscute*	= Pavel Mircea Florea, *Documente muntenești necunoscute*, în „Hrisovul”, s.n, VI–VII, 2001, p. 179–188.
Florea, *Trei documente muntenești*	= Pavel Mircea Florea, *Trei documente muntenești din secolul XVI*, „Hrisovul”, s.n., X–XI, 2005, p. 191–198.
Florea, *Un document necunoscut*	= Pavel Mircea Florea,, *Un document necunoscut de la Neagoe Basarab*, în „Hrisovul”, s.n., XII, 2006, p. 237–240.
Inscripțiile medievale	= *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, I (1395–1800), volum întocmit de Alexandru Elian (coord.), Constantin Bălan, Haralambie Chircă, Olimpia Diaconescu, București, 1965.
Instituții feudale	= *Instituții feudale din țările române. Dicționar*, coord. Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu, București, 1988.
Ionașcu, S*chitul Șerbănești-Morunglavu*	= I. Ionașcu, *Documentele moșiilor schitului Șerbănești-Morunglavu din Vâlcea*, în „Arhivele Olteniei”, XVII, 1938, nr. 97–100, p. 289–310.
Iorga, *Inscripții*	= N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, I, București, 1905.
Iorga, *Istoria literaturii române*	= Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688–1821)*, I, ediție îngrijită de Barbu Theodorescu, București, 1969.
Iorga, *Studii și documente*	= N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, V, București, 1903.
Lazăr, *Danii românești*	= Gheorghe Lazăr, *Danii românești pentru mănăstirile din Epir: noi documente*, în Petronel Zahariuc (editor), *Relațiile românilor cu Muntele Athos și cu alte Locuri Sfinte (secolele XIV–XX). In honorem Florin Marinescu*, Iași, 2017, p. 515–553.
Sachelarie, *Contribuții*	= Ovid Sachelarie, *Contribuții la studiul formulei „prădalica să nu fie”*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie”, VI, 1973, p. 193–206.
Soare, *Documente*	= Ion Soare, *Documente slavo-române în arhivele din Oltenia*, Râmnicu Vâlcea, 2006.

Stoicescu, *Dicționar*	= Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Sec. XIV–XVII*, București, 1971.
Zahariuc, *Documente Dohiar*	= Petronel Zahariuc, în colaborare cu Florin Marinescu și Ioan-Augustin Guriță, *Documente privitoare la istoria Mănăstirilor Dohiar (Muntele Athos) și Slobozia lui Enache (Ialomița)*, Iași, 2019.
Zahariuc, *Documente Simonopetra*	= Petronel Zahariuc, în colaborare cu Florin Marinescu și Dumitru Nastase, *Documente românești din arhiva Mănăstirii Simonopetra de la Muntele Athos*, Iași, 2016.
Zahariuc, *Documente Xenofon*	= Petronel Zahariuc, în colaborare cu Florin Marinescu, *Documente românești din arhiva Mănăstirii Xenofon de la Muntele Athos*, Iași, 2010.
Zahariuc, *Documente Xiropotam*	= Petronel Zahariuc, în colaborare cu Florin Marinescu și Ioan Caproșu, *Documente românești din arhiva Mănăstirii Xiropotam de la Muntele Athos*, vol. I–II, Iași, 2005, 2013.
Zahariuc, *Documente Zograf*	= Petronel Zahariuc, Gheorghe Lazăr, Dimiter Peev și Ivan Biliarsky, *Documente românești din arhiva Mănăstirii Zograf de la Muntele Athos*, Iași, 2019.
ANIC	= Arhivele Naționale Istorice Centrale.
BAR	= Biblioteca Academiei Române.
BN.CS	= Biblioteca Națională. Colecțiile Speciale.
SJAN Dâmbovița	= Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dâmbovița.

NEW SLAVO-WALLACHIAN DOCUMENTS FROM THE 16TH CENTURY

(Abstract)

Undoubtedly, the publication of the *Documenta Romaniae Historica* (DRH) series has not only made a much larger number of previously unpublished documentary sources available to scholars – compared to the earlier series *Documents on the History of Romania* – but has also opened up new perspectives for a better understanding of the evolution of society north of the Danube, from the 14th century to the end of the 19th century. Given the importance of these documents, in this article, the author publishes in full the contents of ten documents written in Slavonic, issued by the chancellery of Wallachia during the 16th century, which, for objective reasons, are either not found in the relevant volumes of the aforementioned DRH collection or were included in the form in which they were known at the time of their publication (abstracts, summaries, or contemporary translations).

Given the stereotypical nature and monotony that generally characterize the historical sources on Wallachia from the 14th to the 16th centuries, as well as their relatively small number, bringing any such documentary "scraps" into the scholarly discourse is a necessary endeavour, as they can often reveal to specialists either previously unknown information or details that can contribute to a better "reconstruction" and understanding of the socioeconomic and political realities, as well as the people and their behaviours of that time.

Cuvinte-cheie: surse documentare, documente slavone, secolul al XVI-lea, Țara Românească, cancelaria domnească.

Keywords: documentary sources, slavonic sources, 16th century, Wallachia, chancellery.

Institutul de Istorie „Nicolae Iorga",
Academia Română
București, B-dul Aviatorilor nr. 1

ANEXE

I. 1528 (7037) <septembrie – decembrie> 15, Târgoviște

† Милостїю Божїею, Їѡ Радꙋл воєвода и господинъ въсои Земли ѫгрро[влахїискоє, сынъ][1] великаго и прѣдобраго Радꙋла воєводї. Дават господство ми сїє повѣленїє г[осподства ми Балѣ][1], ꙗко да мѫ єст негов дел wт wчинѫ wт Хѫхѫрези, варє елика сє изб[рат, ꙗкожє єст ста][1]ра и права wчинѫ дѣдинѫ.

А потом, прїидєт Балѣ пред господство ми [...госпо][1]дства ми Стаико пръкълабѫ над таи wчинѫ, єжє єст вишє писана, за сво[им ...][1]си сѫт братїє неразделени въ вѣкъ [...][1], али Балѣ над пол, а Стаико [...][1]ко. ѫ тєм дарова над Балѣ съ їѳ аспри.

И господство ми их простих к[она][1] им дадох, ꙗкожє да им єст въ wчинѫ и wхабним и сыновом им и внѫком и пре[внѫчетом им...][1] емѫ сє слѫчит wт них през съмръть, а въ них пръдалик да нѣст въ вѣкы, нѫ да [...][1] им. И ни wт когождо непотѫжиновенно, по рече господства ми.

Сведєтелиє поставлѣєм [господство ми: жѫпан][1] Пръвѫл велики бан Кралевскїи и жѫпан Дръгичи бивши дворник и жѫпан Нѣгоє [вел в][1]орник и жѫпан Ѳеѡдѡр велики логофет и [В][1]лъсан вистїiар и Радꙋл спатар и Стаи[ко пеҳарн][1]ик и Дръгичи комис и Шербан столник и Драгѫл и Михнѣ велики постелници. [И исправник, Ѳеѡдор][1] велики логофет.

И азъ, Варлам, єжє написах въ настолни града Тръговищє, мѣсеца [...][1] ѳ͡ї дьнъ, въ лѣт ҂зл͡з.

† Їѡ Радꙋл вѡєвѡда, [милостїю][1] Божїю господинъ.

† Din [mila lui Dumnezeu][1], Io Radul voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, [fiul][1] marelui și preabunului Radul voievod. Dă domnia mea această poruncă [a domniei mele lui Balea][1], ca să-i fie parte de ocină din Huhurezi, oricât se va alege, [pentru că îi este][1] veche și dreaptă ocină.

Iar apoi, a veni Balea înaintea domnie mele [de a înfrățit înaintea][1] domniei mele pe Staico pârcălab pe acea ocină, care este mai sus-scrisă, de a lui bunăvoie, [ca să][1] fie frați nedespărțiți în veci, [...][1] însă Balea pe jumătate și Staico pe altă jumătate. Și într-aceea, <Staico pârcălab> a dăruit pe Balea cu 80 de aspri.

Și domnia mea le-am iertat [calul][1] ca să-l dea, ca să le fie lor ocină și ohabnică și fiilor lor și nepoților și [strănepoților lor. Și căruia dintre][1] ei i se va întâmpla moarte, prădalica între ei să nu fie în veac, ci să [fie celor ce vor rămânea dintre][1] ei. Și de nimeni neclintit, după spusa domniei mele.

<Și> martori am pus [domnia mea: jupan][1] Pârvul mare ban al Craiovei și jupan Dragomir fost vornic și jupan Neagoe [mare][1] vornic și jupan Theodor mare logofăt și [V][1]âlsan vistier și Radul spătar și Staico [paharnic][1] și Drăghici comis și Șerban stolnic și Dragul și Mihnea mari postelnici. [Și ispravnic, Theodor][1] mare logofăt.

Și eu, Varlam, care am scris în cetatea de scaun Târgoviște, luna [...][1] 15 zile, în anul 7037.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

ANIC, Col. I. Ionașcu, I/3.

Orig. slavon, hârtie (22 × 31), rupt, restaurat, sigiliu mijlociu timbrat, cusut cu fir de mătase albă; o trad. rom. la BAR, A. 3281, f. 8r.

Datat după divan.

EDIȚII: Trad. rom., *DIR*, B, XVI/2, p. 55, nr. 51; *DRH*, B, III, p. 107, nr. 63 (ambele ediții după trad. de la BAR); regest în Ionașcu, S*chitul Șerbănești-Morunglavu*, p. 292, nr. 4.

[1] Loc rupt în orig.; întregirile după trad. rom de la BAR și ediții.

II. 1529 (7037) iunie 10, Târgoviște

† Милостїю Божїю, Їѡ Моиси воєвода и господинъ въсои Земле Оугговлахїєскоє, сынъ добраго и великаго Владїслав воєвода. Дават господство ми сїю повелѣнїе господства ми почитєнномꙋ болѣринꙋ господства ми, жꙋпанꙋ Пеꙗ портарꙋ, и жꙋпаница єго, Нѣкша, и дѣцира єго, Калѣ, и съ них сынови си, єлице им Богъ даст, ꙗкоже да им єст ꙋ Єпотєци дєл Стан столникꙋл банов, варє колико сє хтєт избрати дєл єго и по сꙋхо и по вода и сь вьсом хотаром.

Понєжє поставишє сам Стан столник залог за ҃вф аспри ꙋ жꙋпан Харават логофє<т>, єщижи при дьни покоинаго Басараба воєводъ, терє жꙋпан Харават логофєт дадє ꙋ рꙋка Стан столник ҃вф аспри да сє платит сꙋт кь Прєда банꙋл. Єрє Стан столник падоше ꙋ велико сьгрѣшєнїє, такохтєше Прєда да га загꙋбит по Стан столникꙋл, почто радї єст Стан и хабил нѣки дꙋламє Прєдев бан. Я ꙋ тєм, жꙋпан Харват логофєтꙋ поставиши сорок и дыни за дыни, како да платит Стан столник тиази аспри, а Стан столник никако нє мошє платит, нꙋ поставишє и дадє єст [дєл][1] єго ѡт Єпотєци да бꙋдї за тиази ҃вф аспри.

Сєго радї и господство ми дадох да мꙋ єст въ ѡчинꙋ и въ ѡхаб, им и сыновом им и внꙋком и прѣвнꙋчетом им. И нє ѡт когоже непотькновєно, по рєчє господства ми.

Сєжє и сведѣтєлє єм господство ми поставлѣєм господства ми: жꙋпан Нѣгоє велики дворник и жꙋпан Ѳєѡдѡр вел логофєт и Драгомир вистиар и Радꙋл спътар и Стаико пехарник и Дръгичи комис и Бадѣ <Я>ꙗз столник и Радꙋл постелникꙋ. Исправник, Бадѣ постелник.

И азъ, Ѡпрѣ, єжє писах ꙋ столни града Тръговищє, мѣсеца ꙗнїє[2] і҃ дыни, въ лѣт ҃злз.

† Їѡ Мѡиси вѡєвѡда, милостїю Божїю господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Moise voivod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul bunului și marelui Vladislav voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele cinstitului boier al domniei mele, jupan Peia portar, și jupânesei lui, Neacșa, și fiicei lui, Calea, și cu fiii lor, câți Dumnezeu le va dărui, ca să le fie lor <ocină> în Epotești, partea lui Stan stolnicul banului, oricât se va alege partea lui și din câmp și din apă și cu tot hotarul.

Pentru că însuși Stan stolnicul a pus-o zălog pentru 2 500 aspri la jupan Harvat logofăt, încă din zilele răposatului Basarab voievod, de a dat jupan Harvat în mâna lui Stan stolnicul 2 500 aspri de s-a plătit dinspre Preda banul. Pentru că au căzut Stan stolnicul în mare

greșeală, încât era Preda banul să piardă pe Stan stolnicul, pentru că a prăpădit Stan niște dulame ale lui Preda banul. Iar după aceea, jupan Harvat logofătul a pus soroc și zi peste zi, ca să plătească Stan stolnicul acei aspri, iar Stan stolnicul nicicum nu au putut să plătească, ci au pus și au dat [partea][1] lui din Epotești <ca> să fie drept acei 2 500 aspri.

Pentru aceasta și domnia mea le-am dat ca să le fie lor moșie și de ohabă, lor și fiilor lor și nepoților și strănepoților lor. Și de nimeni neclintit, după spusa domniei mele.

Iată și martori ai domniei mele am pus domnia mea: jupan Neagoe mare vornic și jupan Theodor mare logofăt și Dragomir vistier și Radul spătar și Staico paharnic și Drăghici comis și Badea <A>iaz stolnic și Radul postelnic. Ispravnic, Badea postelnic.

Și eu, Oprea, care am scris în cetatea de scaun Târgoviște, luna iunie[2] 10 zile, în anul 7037 <1529>.

† Io Moise voivod, din mila lui Dumnezeu domn.

ANIC, Col. E. Vîrtosu, I/8.
Orig. slavon, hârtie (21,5 × 30,5), rupt la îndoituri, pătat; sigiliu mijlociu în ceară roșie, căzut.

EDIȚII: Regest în Iorga, *Studii și documente*, p. 170–171; *DRH*, B, III, p. 133–134, nr. 81 (după ediția Iorga).

[1] Loc rupt în orig.
[2] Inițial a fost scris **юлїе**, apoi corectat.

III. <1531> iulie 14

† Милостїю Божїю, Їѡ Вла[да][1] воєвода и господинъ въсои Земле ѯгрровлахїиское, сынъ добраго и великаго Влада воєвода. Дават господство ми сїю пов[є][1]лѣнїе господства ми Нан със братїем си, по име Стан, и съ них сынови, ꙗкоже да им ест ѡчин8 [8 Ф][1]иане две дел и 8 Комарник пол, понеже м8 ест стара <ѡчин8>, и 8 Вака пол, понеже м8 ест и [с][1]тара права ѡчин8 и дѣдин8.

А потом, имаше Нан със братїем си, прѣнїе със Драгомир портар пред господства ми. Тако, прише Драгомир како ест имал мати его ѡчин8 и деда еи, ѡчин8. А 8 тем, господство ми гледах и сѵдих по правд8 и по закон8, със чиститими правителе господства ми, тако изнаидех господство ми како не ест имал деда его ѡчин8, н8 ѡсташе Драгомир ѡт закона ѡт пред господства ми.

Сего ради, дадох господство ми Нан със братїем си, Стан, и съ них сынови да им ест въ ѡчин8 и въ ѡхав8 им и сыновим им и вн8ком и прѣвн8четом им. И не ѡт когож<до> непотѫкновен по рече господства ми.

Сеже и сведители господство ми поставлѣем: ж8пан Дръгич бившє дворник и ж8пан Θеѡдор бившє логофет и ж8пан Шербан вел [двор][1]ник и ж8пан Вълкꙋан вел логофет и Радꙋл вистїар и Дръгич спътар и 8дрице [пє][1]харник и Данч8л комис8 и Стаико столник и Стаико постелник. Исправник, Тат8л логофет.

Пис азъ, Ѻпрѣ писец8, мѣсеца юлїе ⷪ дъни, въ лѣт ⸗зм.

† Їѡ Влада вωєвѡда, милостїю Божїю господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Vla[d][1] voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul bunului și marelui Vlad voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele lui Nan cu fratele lui, anume Stan, și cu fiii lor, ca să le fie ocină [în Fi][1]ani două părți și la Comarnic jumătate, pentru că le este veche <ocină>, și la Vaca jumătate, pentru că le este veche și dreaptă ocină și dedină.

Iar după aceea, Nan cu fratele său au avut pâră cu Dragomir portar înaintea domniei mele. <Și> așa pâra Dragomir că mama lui <și> bunicul ei au avut ocină <acolo>. Iar la aceasta, domnia mea am cercetat și am judecat după dreptate și după lege, cu cinstiții dregători ai domniei mele, <și> astfel am aflat domnia mea cum nu a avut bunicul lui ocină, ci a rămas Dragomir de lege dinaintea domniei mele.

Pentru aceasta, am dat domnia mea lui Nan cu fratele său, Stan, și cu fiii lor, ca să le fie ocină și de ohabă, lor și fiilor lor și nepoților și strănepoților lor. Și de nimeni neclintit, după spusa domniei mele.

Iată și martori punem domnia mea: jupan Drăghici fost vornic și jupan Theodor fost logofăt și jupan Șerban mare [vor][1]nic și jupan Vâlcsan mare logofăt și Radul vistier și Drăghici spătar și Udrișteș [pa][1]harnic și Danciul comis și Staico stolnic și Staico postelnic. Istravnic, Tatul logofăt.

Am scris eu, Oprea scriitorul, luna iulie 14 zile, în anul 7040 <1532>.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/1.

Orig. slavon, hârtie (20 × 35), rupt la îndoituri, pătat, sigiliu mijlociu timbrat, cusut cu fir de mătase albă.

Cu o trad. rom. realizată la 8 iulie 1808 de Chiriță, dascăl slovenesc la Școala domnească de la Sf. Gheorghe Vechi.

Redatat după divan.

EDIȚII: Trad. rom., *DIR*, B, XVI/2, p. 105–106, nr. 107; *DRH*, B, III, p. 202–203, nr. 127 (cu data 1532 iulie 14, după *DIR*, B); regest și facsimil în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 20, nr. 2 (cu data 1523 iulie 14), p. 22 (facs.).

[1] Loc rupt în orig.

IV. 1561 (7069) iulie 8

† Милостїю Божїею, Їѡ Петрѫ воєвода и господинъ въсои Земле ѫггрровлахиискои, сынъ великаго и добраго Мирчев воєводѫ. Дават господство ми сїе повелѣнїа господства ми Нанѫ съ сынови си, єлицемѫ Богъ припѫстит, іакоже да мѫ єст wчинѫ ѳ Фиіани wт хотарѫ из горѫ негов дел въса, єлика сє хтєт избрати, понєже мѫ єст стара и права wчинѫ и дедїинѫ.

А потом, Нанѫ, wн има съпрѣнїе пред господства ми със Мънѣ и със Ѯана. И тако прѣше Мънѣ и Ѯана како имат и wни wчинѫ w кѫпно със Нан. А ѳ тем, господство ми сѫдих и глєдах със въси чистити ми правителїе господства ми и дадох господство ми закона ві̑ болѣри Нанѫ тере да заклет. И донесили сѫт тєх ві̑ болѣри пред господства ми и заклели сѫт како Мънѣ и Ѯана ни єдно метѣхѫ, не сѫт имали над сїа више речєнѫ wчинѫ, нѫ wсташе Мънѣ и Ѯана wт закона wт пред господства ми.

Сего радї, мѫ дадох и господство ми Нан8 сїꙗ више речен8 wчин8, ꙗкоже да мѫ ест wчин8 и въ wхаб8 и ем8 и сыновим ем8 и вн8ком и прѣвн8четом им. И ни wт когождо непоколѣбимо, поризмо господства ми.

Сеже и [с][1]ведителїе поставлѣем господство ми: жѫпан Неделко велики дворник и жѫпан Богдан велики лwгwфет и Ивне вистїер и Стан сп[атар][1] и Бъркан комис и Ѫрѣке столник и Баломир пехарник и Иванчѣ велики постелник. Исправник, Неделко вел двwрник.

Писах азъ, Стоика Тъѫраш, писѣц8 мѣсеца юлїе ѝ дьни, въ лѣт ,ѕѯѯ.

† Їw Петр8 вwевwда, милостїю Божїю господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Petru voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Mircea voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele lui Nan cu fiii lui, câți Dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie ocină în Fiani, din hotar în sus partea lui toată, oricât se va alege, pentru că îi este veche și dreaptă ocină și dedină.

Iar apoi, Nan, el a avut pârâ înaintea domniei mele cu Manea și cu Oana. Și așa pâra Manea și Oana cum au și ei ocină împreună cu Nan. Iar la aceasta, domnia mea am cercetat și am judecat cu toți cinstiții dregători ai domniei mele și am dat domnia mea lui Nan lege 12 boieri ca să jure. Și a adus pe acești 12 boieri înaintea domniei mele și au jurat cum Manea și Oana nu au nici un amestec, nu au avut <parte> în această mai sus-zisă ocină, ci au rămas Manea și Oana de lege dinaintea domniei mele.

Pentru aceasta, am dat și domnia mea lui Nan această mai sus-zisă ocină, ca să-i fie lui ocină și de ohabă și lui și fiilor lui și nepoților <lui> și strănepoților lui. Și de nimeni neclintit, după porunca domniei mele.

Iată și martori punem domnia mea: jupan Nedelco mare vornic și jupan Bogdan mare logofăt și Iane vistier și Stan spă[tar][1] și Bărcan comis și Ureche stolnic și Balomir paharnic și Ivancea mare postelnic. Ispravnic, Nedelco mare vornic.

Și am scris eu, Stoica Tăuraș, scris în luna iulie 8 zile, în anul 7069 <1561>.

† Io Petru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/2.

Orig. slavon, hârtie (21 × 22), puțin rupt la îndoituri, pătat, sigiliu mijlociu timbrat, căzut.

Cu o trad. rom. realizată la 8 iulie 1808 de Chiriță, dascăl slovenesc la Școala domnească de la Sf. Gheorghe Vechi.

EDIȚII: Regest în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 24, nr. 3.

[1] Loc rupt în orig.

V. 1563 (7072) noiembrie 13, București

† Милостїю Божїею, Їw Петр8 воєвода и господинъ въсои Земле 8гґровлахїиское, сынъ великаго и прѣдобраго Мирчев воєвода. Дават господство ми сїю повелѣнїю господства ми сл8г8 господства ми, по име Нан и със сынови си, єлицем Богъ прип8стит, ꙗкоже да им єст wчин8 8 Фїани, али wт хотар из гор въса, съ въсем хотаром, понеже им єст стара и права wчин8 и дѣдина. Ѧ потом, имах Нан [прені][1]є със

Ѡана и със Мънѣ wт Фїіани и тако прѣше Ѡана и Мънѣ какоже имат и wни дѣдина ѕ више речена wчиѕ.

Ꙗ ѕ тем, господство ми гледах и сѣдїхмо по правдо и по закона, със въсем чиститимии правителїе господства ми и дадох господство ми Нанов закона в҃ї болѣри тере да заклеше како им ест дѣдина, а више речени людїе, по име: Мънѣ и Ѡана не имат ни едно метѣхѕ. И донесише Нан тех в҃ї болѣри тере сѣт заклел и мартѣрисаше по ниχни дѣшѕ wкоже не имат Ѡана и Манѣ ни едно метѣх ѕ та их wчиѕ. Ꙗ потом, еже не χокю их да се wставит Ѡана и Мънѣ а нѕ ѕзимаше закона над закона Нанов к҃д болѣри да wкривити тех в҃ї болѣри Нанов. [И][1] wни никакоже не възмогош да их [доне][1]сит на дънъ и на сорок тех к҃д болѣри. Таже, wст[ал][1] Ѡана и Мънѣ wт закона wт пред господства ми.

Сего радї, дадох господство ми Нанов и със сынови си wкоже да им ест wчиѕ и въ wхабѕним и сыново им и внѕком и прѣвнѕчетом им. И ни wт когождо непотъкновено, поризмо господства ми.

Сеже и сведителїе поставлѣем господство ми: жѕпан Неделко великии дворник и жѕпан Богдан вел логофет и Стан спатар <и> Бъркан комис и Панна столник и Манѣ пехарник и Иван велики постелник. Исправник, Неделко вел дворник.

Пис Татѕл, мѣсеца ноемврїе г҃ї дьни, въ настолни града Бѕкѕрещи, текѕшаго wт Ꙗдам въ лѣт ҂зо҃в.

† Їѡ Пътрѕ вшевшда, милостїю Божїѥю господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Petru voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Mircea voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele slugii domniei mele, anume Nan și cu fiii lui, câți Dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie lui ocină în Fiani, însă hotarul din sus tot, cu toate hotarele, pentru că îi este veche și dreaptă ocină și dedină. Iar apoi, Nan a avut pâră cu Oana și Mânea din Fiani și așa pârau Oana și Mânea cum au și ei dedină în mai sus-zisa ocină.

Iar întru aceasta, domnia mea am cercetat și am judecat după dreptate și după lege, cu toți cinstiții dregători ai domniei mele și am dat domnia mea lui Nan lege 12 boieri, ca să jure cum este dedina lui, iar mai sus-zișii oameni, anume Mânea și Oana, nu au nici un amestec. Și a adus Nan pe acei 12 boieri de au jurat și au mărturisit pe sufletele lor cum nu au Oana și Mânea nici un amestec în acea ocină. Iar apoi, Oana și Mânea nicicum nu s-au lăsat pe aceasta, ci au adus lege peste legea lui Nan, 24 de boieri, ca să întoarcă pe acei 12 boieri ai lui Nan. [Și][1] ei nicicum nu i-au putut aduce [...][1] la zi și la soroc pe acei 24 de boieri. Astfel, Oana și Mânea au rămas de lege și de judecată dinaintea domniei mele.

Pentru aceasta, am dat domnia mea lui Nan și cu fiii lui ca să le fie ocină și de ohabă și fiilor lor și nepoților și strănepoților lor. Și de nimeni neclintit, după porunca domniei mele.

Iată și martori punem domnia mea: jupan Nedelco mare vornic și jupan Bogdan mare logofăt și Stan spătar <și> Bărcan comis și Pana stolnic și Manea paharnic și Ivan mare postelnic. Ispravnic, Nedelco mare vornic.

A scris Tatul, luna noiembrie 13 zile, în cetatea de scaun București, trecerea <anilor> de la Adam, în anul 7072 <1563>.

† Io Petru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/3.
Orig. slavon, hârtie (21 × 30), rupt la îndoituri, pătat; sigiliu mijlociu în ceară roșie, căzut.
Cu o trad. rom. din 8 iulie 1808 a lui Chiriță, dascăl slovenesc la Școala domnească de la Sf. Gheorghe Vechi.

EDIȚII: Regest și facsimil în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 23–24, nr. 4.

[1] Loc rupt în orig.

VI. 1564 (7072) martie 3, București

† Милостїю Божїею, Їѡ Петр8 воєвода и господинъ въсои Земле 8гґрровлахїискои, сынъ великаго и прѣдобраго Мирча воєвод8. Дават господство ми сїе повелѣнїе господства ми болѣрин8 господства ми, ж8пан Въсѣ дворник, и сынъ его, Радꙋл, и съ ниχ сынови, елицими Богъ даст, ꙗкоже да им єст wчин8 8 Сръби, wт дел Маргъв, дъцера Киркъв, половино, понеже єст била стара и права wчин8 и дѣдин8. А н8 прїиде сама Марга пред господства ми тере 8ложи и побрати по болѣрин8 господства ми, еже єст више писана, над не ин8 wчин8, на половино.

А потом, болѣрин8 господства ми и сынъ его, Радꙋл, wни пок8пиши сїе више речена wчин8 за ,є аспри wт сребри побрати и продаде Марга, wне ина доброволю и съзнанїе въсем мегїашом и братїем еи. А почто, радї wставили с8т братїе и сестри Маргъв тере єст сътворила братство със болѣрина господства ми, Въсѣ дворник, а Въсѣ дворник, wн дал єст сестрем Маргъв т̂ вечини wт село Рочи. Сице се 8так[мил][1] ниχном добромволи wт пред господства ми.

Тем радї, дадоχ и господство ми болѣрин8 господства ми, Въсѣ дворник, ꙗкоже да м8 єст въ wчин8 и въ wχаб, єм8 и сыновом єм8 и вн8ком и прѣвн8четом им. И [не wт когоже непоколѣбимо, по рече][1] господства ми.

Сєже и сведители поставлѣим господство ми: ж8пан Неделко велики дворник [и][1] ж8пан Богдан <бившє> велики лwгwфет и Стан спатар и Їни вистїар и Бъркан комис и [Манѣ пеχарник и Пано столник и Гїѡрма постелник][1]. И исправник, Неделко велики дворник.

Пис азъ, Код[реш8][1] въ [настолни][1] Б8к8рещи, мѣсеца мартїе г̂ дьни, въ лѣт ,зо̂в.

† Їѡ Петр8 вwевwда, милостїю Божїею господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Petru voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Mircea voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele boierului domniei mele, jupan Vasea vornic, și fiului său, Radul, și cu fiii lor, câți Dumnezeu le va da, ca să le fie lor ocină în Sârbi, jumătate din partea Margăi, fiica lui Chirca, pentru că îi este veche și dreaptă ocină și dedină. Și a venit însăși Marga înaintea domniei mele de a așezat și a înfrățit pe boierul domniei mele, care este mai sus-scris, pe ocina ei, pe jumătate.

Iar apoi, boierul domniei mele și cu fiul lui, Radul, pentru frăție ei au cumpărat această mai sus-zisă ocină pentru 5 000 aspri de argint și i-au dat Margăi, ei de a lor bunăvoie și cu știrea tuturor megiașilor și a fraților ei. Iar apoi, pentru că s-au făcut ei frați, și sora Margăi a vrut să se înfrățească cu boierul domniei mele, Vasea vornic, iar Vasea vornic, el i-a dat

surorii Margăi 10 vecini din satul Roci. <Și> așa s-au tocmit [ei][1] de a lor bunăvoie dinaintea domniei mele.

Pentru aceasta, am dat și domnia mea boierului domniei mele Vasea vornic ca să-i fie lui de ocină și de ohabă, lui și fiilor lui și nepoților <lui> și strănepoților lui. Și [de nimeni neclintit, după spusa][1] domniei mele.

Iată și martori punem domnia mea: jupan Nedelco mare vornic [și][1] jupan Bogdan <fost> mare logofăt și Stan spătar și Iane vistier și Bărcan comis și [Manea paharnic și Pano stolnic și Ghiorma postelnic][1]. Și ispravnic, Nedelco mare vornic.

Am scris eu, Cod[reșu][1], în [scaunul][1] București, luna martie 3 zile, în anul 7072 <1564>.

† Io Petru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

BN.CS, Col. Documente istorice, nr. 1329.
Orig. slavon, perg. (33,5 × 27,5), rupt la îndoituri, pătat, sigiliu mijlociu în ceară roșie, căzut.

[1] Loc rupt în orig.

VII. 1570 (7079) noiembrie 26

† Милостїю Божїєю, Їѡ Ѧлиѯандр8 воєвода и господинъ въсои Земле 8гдровлахиискоє, сынъ великаго и прѣдобраго Мирчев воєвод8, анипсе8 Михнев воєвод8. Дават господство ми сїе повелѣнїе господства ми ж8паницев Калев wт Брънковѣни със сынови си, елицем8 Богъ прип8стит, ꙗкоже да им єст село Брънковѣнїи въс, със въсом хотаром, понеже м8 єст стара и права wчин8 и дѣдин8. Ѧ потом, ж8паница Калѣ, wна єст и мала прєнїе пред господства ми със Т8дор wт Вълѣни радї блата Брънковѣнилѡв и w<т> дол wт п8тъ, 8 межд8 Ѡлтовев, дори с8ди 8рати със пл8гове. И тако прѣше Т8дор и сестр8 си Бъдѣса[1], пред господства ми по ж8паница Калѣ како нє имат ж8паница Калѣ ниша метѣх 8 блата Брънковѣном и wт долни п8тъ, 8 межд8 Ѡлтове.

Ѧ 8 тем, господство ми гледах и с8дих по правд8 и по закона и съ въсѣми чистити правителїє господства ми и дадох господство ми ж8паницев Калев и Т8доров wт Вълѣни в҃і болѣри, ѕ ж8паницев Калев и Т8доров паки ѕ болѣри, да их 8такмит како хокет на ити съ нихнем д8ше, тако да их 8такмит по блата Брънковѣном и wт долни п8тъ, 8 межд8 Ѡлтове. Таже, 8 тем, ж8паница Калѣ, wна си єст донесил тех ѕ болѣри пред господства ми тере м8 с8т дали половин8 wт блата Брънковѣном, а Т8дор и сестр8 си, Бъдѣса wт Хотърани, даси дръжет паки половин8 wт блата Брънковѣном, а wт долни п8тъ, 8 межд8 Ѡлтове, ниша метѣх да не имат Т8дор и сестр8 си, Бъдѣса, н8 дав8де ж8паницев Ка[лє][2]в блата Брънковѣном половино и wт долни п8тъ 8 межд8 Ѡлтове, сва, занеже м8 єст стара wчин8 и дѣдин8. И сице их с8т 8такмил тех [в҃і][2] болѣри по ж8паница Калѣ със Т8дор и със сестр8 си, Бъдѣса, wт пред господства ми. И тако wсташе Т8дор [и със сестр8 си, Бъдѣса …][2].

[Сє][2]го радї, дадох господство ми ж8паницев Калев със сынови си ꙗкоже да им єст въ wчин8 и въ wхабним и сыновим си и вн8ком [си и превн8][2]четом си. И ни wт когождо непоколѣбимо, по рече господства ми.

С[єжє][2] и сведѣтелїе поставлѣем господство ми: [жⷭпан][2] Драгомир велики дворник [и][2] жⷭпан Ївашко велики лѡгѡфет и жⷭпан Митрѣ велики комис и жⷭпан Дⷭмитрⷭ велики вистїар и жⷭпан Стан велики спатар и жⷭпан Бадѣ велики столник и жⷭпан Гонцѣ велики пеҳарник и жⷭпан Стоика велики постелник. Исправник, жⷭпан Драгомир велики дворник.

Пис азъ, мали Бабаки граматик, мѣсеца ноємврїє к҃ѕ дъни, въ лѣт ,ѕ҃ѳ҃ѳ҃.

† Їѡ Ѧлиѯандрⷭ вшєвшда, милостїю Божїю господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Alexandru voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Mircea voievod, nepot lui Mihnea voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele jupaniței Calea din Brâncoveni cu fiii ei, câți Dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie tot satul Brâncoveni, cu toate hotarele, pentru că îi este bătrână și dreaptă ocină și dedină. Iar apoi, jupanița Calea, ea a avut multă pâră înaintea domniei mele cu Tudor din Văleni pentru balta Brâncovenilor și din jos de drum, dintre Olturi, până unde ară cu plugurile. Și așa pâra Tudor cu sora lui, Bădeasa[1], înaintea domniei mele pe jupâneasa Calea cum nu are jupâneasa Calea nici un amestec în balta Brâncovenilor și din jos de drum, între Olturi.

Întru aceea, domnia mea am judecat și cercetat după dreptate și după lege și cu toți cinstiții dregători ai domniei mele și am dat domnia mea jupaniței Calea și lui Tudor din Văleni 12 boieri, 6 jupânesei Calea și lui Tudor iarăși 6 boieri, ca să-i tocmească cum vor afla cu sufletele lor, așa să-i tocmească pe balta Brâncovenilor și din jos din drum, dintre Olturi. Astfel, întru aceea, jupanița Calea, ea a venit cu acei 6 boieri înaintea domniei mele de i-au dat jumătate din balta Brâncovenilor, iar Tudor și cu sora lui, Bădeasa din Hotărani, să stăpânească iarăși jumătate din balta Brâncovenilor, iar din jos de drum, dintre Olturi, nici un amestec să nu aibă Tudor și cu sora lui, Bădeasa, ci să stăpânească jupâneasa Ca[le][2]a jumătate din balta Brâncovenilor și din jos de drum, dintre Olturi, tot, pentru că îi este bătrână ocină și dedină. Și așa i-au tocmit pe ei acei [12][2] boieri pe jupâneasa Calea cu Tudor și cu sora lui, Bădeasa, înaintea domniei mele. Și așa au rămas Tudor [și cu sora lui, Bădeasa, de lege și de judecată dinaintea domniei mele][2].

[Pentru][2] aceasta, am dat domnia mea jupânesei Calea, cu fiii ei, ca să le fie lor ocină și de ohabă și fiilor ei și nepoților [ei și strănepoților][2] ei. Și de nimeni neclintit, după spusa domniei mele

[Iată][2] și martori am pus domnia mea: [jupan][2] Dragomir mare vornic [și][2] jupan Ivașco mare logofăt și jupan Mitrea mare comis și jupan Dumitru mare vistier și jupan Stan mare spătar și jupan Badea mare stolnic și jupan Gonțea mare paharnic și jupan Stoica mare postelnic. Ispravnic, jupan Dragomir mare vornic.

Am scris eu, Babachi micul grămătic, luna noiembrie 26 zile, în anul 7079 <1570>.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

ANIC, Col. Emil Vîrtosu, I/13.
Orig. slavon, perg. (40 × 27), sigiliu mijlociu timbrat.

EDIȚII: Regest în *DRH*, B, VI, p. 309, nr. 252 (după o trad. rom. din sec. XVIII publ. de Iorga, *Studii și documente*, p. 171).

---

[1] **и сестрⷭ си Бъдѣса**, ad. marginal.
[2] Loc rupt în orig.

VIII. 1572 (7080) <martie 9>, Bucureşti

† Милостїю Божїею, Їѡ Алеѯандр8 воєводъ и господинъ въсои Земле 8гґровлахїиское, сынъ великаго и прѣдобраго Мирча воевод8, сын8 Михнев воевод8. Дават господство ми сїе по[велѣ][1]нїе господство ми Нанов и сынови си, єлице им Богъ прип8стит, ꙗкоже да м8 єст wчин8 wт хотар8л Фїїаном, 8 гор8, али wт старо хотар8 въсах. Ѧли да им сезнает хотаръле: wт каменєнїем wт къ ш8м8 по п8[та Къ][1]рпенишѳл8ви дори 8 Гр8юл Наеи и дори 8 Връх Фиричор8и и дори 8 Детан8т8ра Фирѣцелор [...][1] 8 дол 8 рѣка Цъцах и по Цъца 8 гор8 дори 8 планинѫ и половин8 за мъг8рє [...][1].

Ѧ потом, имаше пр8х Нан пред господства ми със Беривое и със четом си и сице прѣше Беривое и четом єм8 пред [господства ми][1] по Нан како да прѣселих Беривое стари белѣзи wт сїе хотаръ еже с8т више писани.

Ѧ 8 тем, господства ми съм гледал и с8дих по правд8 и по закона и дадох господство ми Беривоев закона в҃і болѣри и тако хокет и гледах тех в҃і болѣри и сице прѣселит тех белѣзи по више wт к8де с8т биw стоꙗли wт колѣ. Ѧ потом, Нан сице не єст wставил н8 паки имах пр8х пред господство ми.

Ѧ 8 тем, господство ми съмотрих и дадох господство ми Нанов закона к҃д болѣри да ходит и да гледат по праго wвемзи тех в҃і болѣри и сл8га господства ми Ѡанча постелник. Ѧ 8 тем, тех к҃д болѣри wни ходих и гледах по правд8 със нихном д8ше и видѣх и изнаидох понеже не с8т ходили тех в҃і болѣри по правд8, а н8 пакиже възвратих тех к҃д болѣри белѣзи назад8, кое по идех с8т били wт прѣжде врѣме. И сице 8тѣкмих тех к҃д болѣри със нихном д8ше, али wт глава каменом дор8 8 хотар8л К8к8тѣном, али да дръжит Беривое и четом єм8 една половин8, а Нан8 да дръжит др8га половин8. И възел єст господство ми в[олови][1] тех в҃і болѣри, н8 wсташе Беривое wт закона wт пред господства ми.

Сего радї, дадох и господство ми сїꙗ людїе више речени ꙗкоже да им с8т wхабним и сыновом и вн8ком и прѣвн8четом им. И не wт [когождо][1] непотѣ[кновено, поризмо господства ми][1].

Сеже и сведителїе [поста][1]влѣем господства ми: ж8пан Драгомир велики дворник [и ж8пан][1] Їѵашко велики логофет и Стан спатар и Митрѣ комис и Д8митр8 вистїар и Гонцѣ пехарник и ж8пан Сто[ика вел пехарник. И исправник, Ивашко вел логофет][1].

[И написах азъ, ...][1], на столна града Б8к8рещи, мѣсеца [...и wт][1] Ѧдам [...][1] лѣтом ꙁ҃п҃.

† Їѡ Алї҃ѯандр8 вwевwда, милостїю Божїю господинъ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Alexandru voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Mircea voievod, fiul lui Mihnea voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele lui Nan și fiilor lui, câți Dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie ocină în hotarul Fianilor, în sus, însă de pe tot hotarul cel bătrân. Însă să se știe hotarele: din pietrele dinspre pădure până în drumul Cărpenișului până la Gruiul lui Nae și până în Vârful Firiciorului și până în Detunătura Fireaților [...][1] în jos, la apa Țâței și pe Țâța în sus, pân-a la munte și jumătate din măgure [...][1].

Iar apoi, a avut pârâ Nan înaintea domniei mele cu Berivoe și cu ceata lui și așa pâra Berivoe și ceata lui înaintea [domniei mele][1] pe Nan cum ca să mute Berivoe vechile semne ale hotarului care sunt mai sus-scrise. Întru aceea, însămi domnia mea am cercetat și am judecat după dreptate și după lege și am dat domnia mea lui Berivoe lege 12 boieri și așa au umblat și au cercetat acei 12 boieri și au mutat acele semne de mai sus de unde au fost așezate dimprejur.

Întru aceea, Nan nu a lăsat așa, ci a ridicat iar pârâ înaintea domniei mele. Iar după aceea, domnia mea am socotit și am dat domnia mea lui Nan lege 24 boieri, ca să umble și să caute în urma acelor 12 boieri și cu sluga domniei mele Oancea postelnic. Iar după aceea, acei 24 de boieri, ei au umblat și au cercetat după dreptate cu ale lor suflete și au aflat și au adevărat cum nu au umblat acei 12 boieri după dreptate, ci iar au întors acei 24 de boieri semnele înapoi, care pe unde au fost mai denainte vreme. Și așa au tocmit acei 24 de boieri cu ale lor suflete, însă din capul pietrelor până în hotarul Cucutenilor, însă să stăpânească Berivoe și cu ceata lui o jumătate, iar Nan să stăpânească altă jumătate. Și am luat domnia mea boii acelor 12 boieri, pentru că a rămas Berivoe de lege dinaintea domniei mele.

Pentru aceasta, am dat și domnia mea acestor oameni mai sus-scrișii ca să le fie lor ohabnică și fiilor și nepoților și strănepoților lor. Și de [nimeni neclintit, după porunca domniei mele][1].

Iată și martori punem domnia mea: jupan Dragomir mare vornic [și jupan][1] Ivașco mare logofăt și Stan spătar și Mitrea comis și Dumitru vistier și Gonțea paharnic și jupan Sto[ica mare paharnic. Și ispravnic, Ivașco mare logofăt.

Și am scris eu, Drăghiciul][1], în cetatea de scaun București, luna [martie 9 zile, și de la][1] Adam [curgerea][1] anilor 7080 <1572>.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/4.

Orig. slavon, perg. (40 × 23), rupt la îndoituri, pătat, mâncat de carii; sigiliu mijlociu timbrat.

Cu o trad. rom. realizată la 8 iulie 1808 de Chiriță, dascăl slovenesc la Școala domnească de la Sf. Gheorghe Vechi.

EDIȚII: Regest în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 25, nr. 6.

[1] Loc rupt în orig.; întregirile după trad. de epocă.

IX. 1581 (7090) noiembrie 15

† Милостїю Божїю, Їѡ Михнѣ воєвода и господинъ въсои Земле ѯгґрровлахїиское, сынъ великаго и прѣдобраго Але҃андр ѯ воєвода. Дават господство ми сїю повелѣнїе господства ми сл ѯг ѯ господства ми Ѻпрєв постелник и със сынови си, єлицижє єм ѯ Богъ даст, ꙗкожє да м ѯ єст село Мънецїи въси и съ въсом хотарєм ѡт по въсѫд ѯ. И хотарєле да се знаєт, по име: ѡт Пѫтъ Шкѣилор, по Велика Вале ѯ гор, по под Писк ѯл Грѯюл ѯ<и> и Мал ѯл ѯи и по под Писк ѯл Горѯнєт ѯл ѯи и по под Писк ѯл Порк ѯл ѯи, таѫє по Влъчаѡа Капрєи, дори ѯ Грѯюл Крѯчишоареи. Понеже м ѯ єст старѯ и прав ѯ дѣдїи ѯ село.

А потом, сл ѯга господства ми Ѻпрѣ постелник, ѡн єст имал пр ѯх прєд господства ми със Нѣгое Маюѡтъ и със Ѻпрѣ и със въси мегиаши ѡт Шкѣи. Занеже събирали се

сѫт въси мегиашu wт Шкѣи, терє сѫт пошели на слѫга господства ми, на Ѻпрѣ постєлник, шако да ѫбїєт єго wт въс, да ѫмрет над wчинѫ ємѫ. Я wни нє могли сѫт да ѫбїєт єго wт въс, да ѫмрет, анѫ посѣчил га сѫт на єдна рѫка зѣло зло и побили га сѫт над тѣ[ло][1] по въсѧдѫ. И єдва ѫтѣкал єст със мало дѫше слѫга господства ми Ѻпрѣ постєлник w<т> мегиашu wт Шкѣи над wчинѫ ємѫ више ре[чє][1]на. И съ[прѣше се сѫт][1] лицѫ прєд господства ми въси въкѫпѣ, Ѻпрѣ постєлник със м[єгиа][1]ши wт Шкѣи.

Я ѫ тєм, господство ми глєдах и сѫдих по правдѫ и по закона, със въси честитими правителїє господства ми и добро изнаидох и истинствовах господство ми, како нѣст бил Ѻпрѣ постєлник ницa повинєн wнєм мегиашu wт Шкѣи и како єст wчина дѣдїна ємѫ, анѫ тъчїю побїли га сѫт и посѣчил га сѫт над добро правостїє єго и над wчинѫ и над коматєх ємѫ и въсхотѣли сѫт да мѫ ѣадєт главѫ. Таже, господство ми послал съм, терє съм ѫзел господство ми з̑ хъталмѫрє и половинѫ за дешѫгѫбинѫ[2] wт мегиашїи wт Шкѣи и єщєже въсташє мегїїашїи wт Шкѣи със великою срамот wт диванѫл господства ми и wсташє wт закона wт прєд господства ми.

Сєго радї, дадох и господство ми слѫгѫ господства ми, Ѻпрєв постєлник, ѣакоже да мѫ бѫдет више речєнѫ село Мънецїи въс и съ въсем хотарем дѣдїнѫ и wхабъ, ємѫ и сыновом ємѫ и внѫком и прѣнѫчетом им. И ни wт когоже непоколѣбимо, по wризмо господства ми.

Сє ѫбо и свѣдѣтелїє поставлѣем господство ми: жѫпан Ївашко велики дворник и жѫпан Їван велики лwгwфет и Дѫмитрѫ спатар и Костандин вистїiар и Радѫл комис и Харват столник и Гонцѣ пеҳарник и Данчѫл постелник. И исправник, Ївашко велики дворник.

И азъ, Герге, єже написах въ градѫ Бѫкѫреци, мѣсеца ноємврїє ѣ̑ї дьни, въ лѣт ҂з̑ч.

† Їw Михнѣ вwєвwда, милостїѭ Божїѭ господинь.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Mihnea voievod și domn a toată Țara Românească, fiul marelui și preabunului Alexandru voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele slugii domniei mele, Oprea postelnicul, și cu fiii săi, câți Dumnezeu îi va da, ca să-i fie satul Măneștii toți și cu hotarul de pretutindeni. Și hotarele să se știe anume: din Drumul Șcheailor, pe Valea Mare în sus, pe sub Piscul Gruiului și Malului și pe sub Piscul Gorunetului și pe sub Piscul Porcului, apoi pe Vâlceaua Caprei, până în Gruiul Crucișoarei. Pentru că satul îi este veche și dreaptă dedină.

Iar apoi, sluga domniei mele Oprea postelnicul, el a avut pâră înaintea domniei mele cu Neagoe Maiuotă și cu Oprea și cu toți megieșii din Șcheai. Pentru că s-au adunat toți megieșii din Șcheai de s-au pornit asupra slugii domniei mele, a lui Oprea postelnicul, ca să-l ucidă de tot, să moară pe ocina lui. Iar ei n-au putut să-l ucidă de tot, să moară, ci l-au tăiat foarte rău la o mână și l-au bătut peste tot trupul. Și abia a scăpat cu puțin suflet sluga domniei mele Oprea postelnicul de megieșii din Șcheai pe ocina lui mai sus-zisă. Și [s-au pârât][1] de față înaintea domniei mele toți împreună, Oprea postelnicul cu m[egie][1]șii din Șcheai.

Iar întru aceea, domnia mea am cercetat și am judecat după dreptate și după lege, cu toți cinstiții dregători ai domniei mele, și bine am aflat și am adeverit domnia mea cum nu a fost vinovat cu nimic Oprea postelnicul acelor megieși din Șcheai și că este ocina lui dedină, ci numai ce l-au bătut și l-au tăiat pe buna lui dreptate și pe ocina și pe averile lui și

au vrut să-i mănânce capul. Deci, domnia mea am trimis de le-a luat domnia mea 7 hatalmuri și jumătate de deșugubină[2] de la megieșii din Șcheai și încă s-au sculat megieșii din Șcheai cu mare rușine din divanul domniei mele și au rămas de lege dinaintea domniei mele.

Pentru aceasta, am dat și domnia mea slugii domniei mele, lui Oprea postelnicul, ca să-i fie tot satul Măneștii mai sus-zis și cu tot hotarul dedină și ohabă, lui și fiilor lui și nepoților și strănepoților lui. Și de nimeni neclintit, după porunca domniei mele.

Iată dar și martori punem domnia mea: jupan Ivașco mare vornic și jupan Ivan mare logofăt și Dumitru spătar și Costandin vistier și Radul comis și Harvat stolnic și Gonțea paharnic și Danciul postelnic. Și ispravnic, Ivașco mare vornic.

Și eu, Gherghe, care am scris în cetatea București, luna noiembrie 15 zile, în anul 7090 <1581>.

† Io Mihnea voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

BAR, Doc. ist., DCXXIII/111.
Orig. slavon, hârtie (29,7 × 45), rupt la îndoituri; sigiliu mijlociu timbrat, cusut cu fir de mătase albă.

[1] Loc rupt în orig.
[2] **половин8 за деш8г8бин8**, ad. interliniar.

X. 1582 (7090) aprilie 21, București

† Милостїю Божїю, Їѡ Михнѣ воєвода и господинъ въсою Зємле 8грровлахїйское, сынь великаго и прѣдобраго Але҃андр8 воєвода. Дават господства ми сїю повелѣнїи господства ми Манев със братıам [си][1], по име: Ван8л и Сданча и Владꙋ и със ниχни сынови, єлицем Богъ д[аст][1], ıакоже да им є8т wчин8 8 К8рмът8ри, wт дел Манов єдна wчищено. Али χотар [да][1] си знает wт в8д8 Цицев по валѣ дори розор8л wт дол, таже дори wт розор дори плаю, таже по плаю дори 8 розор8л wт гор таже 8 камена [дори][1] др8гъ камена, а послеχ 8 ф8рчит8ръ, таже пак по вал[ѣ до][1]ри вод8 Цицев. Понеже ю єст пок8пил Мане със братїıам си, по име: Ба[н8л и Сданча][1] и Владꙋ wт Манъ ѱ аспри готови. И прода[до][1]ша Ман8 сїю wчин8 єже єст више рѣχ за своим добръволю, със 8знанїе [въсем мегиıаш][1]ом и wт гор и из дол и wт прєд господства ми.

Сего радї, [дадо][1]χ и господство ми сїѧ wчин8 Манев [и със братıам си, по име: Ван8л и Сданча и Владꙋ и със сынови, ıакоже да им єст въ wчин8 и въ][1] 8χаб им и сыновом и вноко[м и прѣвн8][1]читом. И ни wт когождо [непоколѣбим, поризм8 господства ми][1].

Сеже 8бо [сведѣтелїе по][1]ставлѣем и господства ми: ж8пан Ївашко велики [дворник][1] и ж8пан <Їван> велики лwгwфет и Д8митр8 спатар и Костандин ве[лики вистїıар][1] и Харват столник и Гонцѣ пехарник и Данчıол вел постелник. И иправник, [Ївашко][1] велики дворник.

И азъ, Ман лwгwфет, пис въ столни града глаголеми Б8к8рещи, мѣсеца априлїе к҃а дьни, тек8щим лѣтом wт Ꙗдама дѡ сего писанїѣ, въ лѣт ѕ҃зч.

† Їѡ Михнѣ вшевшда, милостїю Божїю господинь.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Mihnea voievod și domn a toată Țara Românească, fiul marelui și preabunului Alexandru voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele lui Manea cu frații [săi][1], anume: Banul și Oancea și Vladu și cu fiii lor, câți Dumnezeu le [va da][1], ca să le fie lor ocină la Curmături, din partea lui Nan o curătură. Însă hotarul să se știe: din apa Țâței pe vale până în răzorul din jos, iar din răzor până în plai, iar pe plai până în răzorul de sus, iar de la piatră [până][1] la cealălaltă piatră, și apoi la furcitură, iar din nou pe vale [până][1] în apa Țâței. Pentru că a cumpărat-o Manea cu frații săi, anume: Ba[nul și Oancea][1] și Vladu de la Nan, pentru 700 aspri gata. Și a vândut Nan această ocină, ce este mai sus-zisă, de a lui bunăvoie, cu știrea tuturor megiașilor din sus și din jos și înaintea domniei mele.

Pentru aceea, [am dat][1] și domnia mea această ocină lui Manea [și cu frații lui, anume: Banul și Oancea și Vladu și cu fiii lor, ca să le fie de ocină și de][1] ohabă, lor și fiilor și nepoților și strănepoților. Și de nimeni [neclintit, după porunca domniei mele][1].

Iată dar [martori punem][1] și domnia mea: jupan Ivașco mare [vornic][1] și jupan <Ivan> mare logofăt și Dumitru spătar și Costandin [mare vistier][1] și Harvat stolnic și Gonțea paharnic și Danciul mare postelnic. Și ispravnic, [Ivașco][1] mare vornic.

Și eu, Nan logofăt, am scris în cetatea de scaun ce se numește București, în luna aprilie 21 zile, trecerea anilor de la Adam până la această scriere, în anul 7090 <1582>.

† Io Mihnea voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

SJAN Dâmbovița, Col. Documente, XIV/281.
Orig. slavon, hârtie (27 × 23, rupt la îndoituri, sigiliu mijlociu timbrat; cu o trad. de Lupp dascăl slovenesc.

EDIȚII: Regest în *Din tezaurul arhivistic dâmbovițean*, p. 26, nr. 9.

[1] Loc rupt în orig.